

Første danske fund af monarken (*Danaus plexippus* Linné) (Lepidoptera: Danaidae)

SØREN TOFT

Toft, S.: First Danish record of the monarch butterfly (*Danaus plexippus* Linné) (Lepidoptera: Danaidae).

Ent. Meddr, 47: 115–116. Copenhagen, Denmark 1980. ISSN 0013–8851.

The Monarch Butterfly (*Danaus plexippus* Linné) is recorded for the first time from Denmark. Remnants of a male specimen were found in a window of a summerhouse at Klitmøller, Thy, northwestern Jutland in June 1978. It is believed, however, to have entered the house already in autumn 1977.

Søren Toft, Institut for Zoologi og Zoofysiologi, Zoologisk Laboratorium, Aarhus Universitet, Ole Worms Allé, Bygning 135, DK-8000 Århus C.

Blandt leddyrene findes nogle ganske få arter, som er velkendte af alle biologer på grund af en eller anden usædvanlig egenskab. Af eksempler kan nævnes vandreggræshoppen, 17-års cikaden, den sorte enke. Blandt disse hører også monarken (*Danaus plexippus* Linné), som er det mest fantastiske eksempel på migratorisk adfærd blandt sommerfugle. Den yngler i det nordlige USA og sydlige Canada og trækker om efteråret i sværme på op til flere millioner til det sydlige USA og Mexico. Her tilbringer den vinteren; ofte udvælges det samme træ som overvintrings-plads fra år til år af tusinder af monarker. Det er dog ikke blot som turistattraktion, den er enestående. Den er også den hidtil eneste kendte sommerfugl, hvor samme generation foretager både den sydgående tur om efteråret og den nordgående om foråret. Op til 5000 km tur-retur.

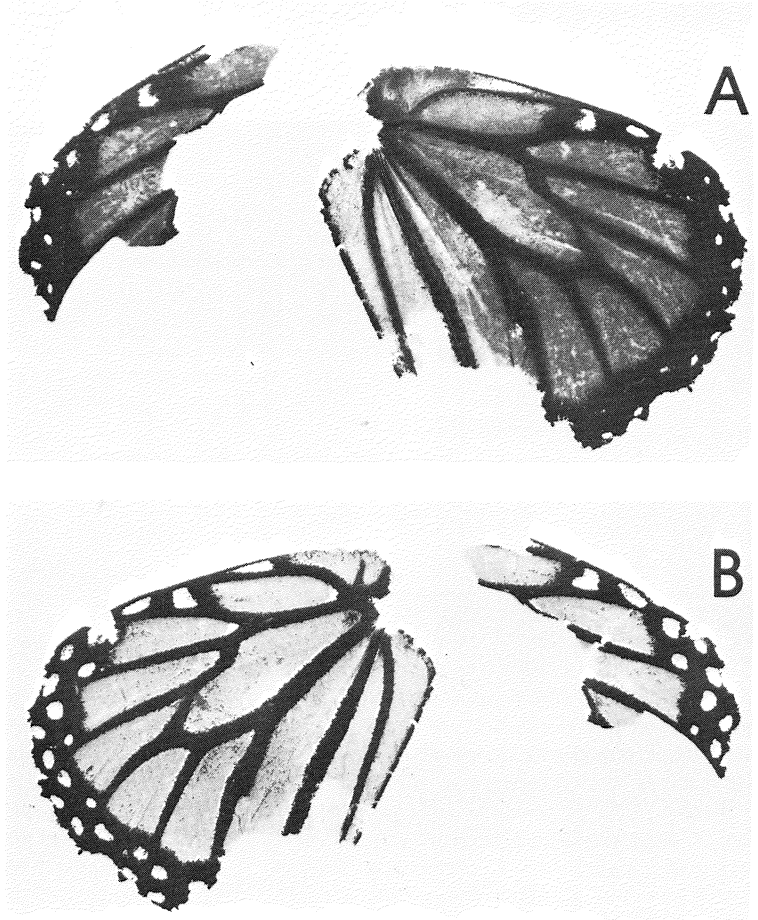
Samtidig har monarken en størrelse og er understyret med en farvestrålende vingetegning, som ikke blot tiltrækker opmærksomheden, men også gør den let identificerbar også for ikke-lepidopterologer. Det var derfor en ikke helt sædvanlig oplevelse, da jeg i juni måned 1978 var i sommerhus i Thy og i en vindueskarm i bryggeret fandt nogle vingerester af en monark. Huset er beliggende ved sydkanten af Vilsbøl Plantage, mod engen nord for V. Vanned Sø, et par kilometer fra Klitmøller. Stedets lokale navn er Tørvekjær. Af dyret var på dette tidspunkt kun en

hel højre bagvinge samt en stump af venstre bagvinge tilbage (fig. 1). Af den pletagtige fortykkelse på midten af den nedre gren af cubital-ribben fremgår, at eksemplaret er en han.

Dyret må være kommet ind i huset allerede i efteråret 1977, idet vingerne er bemærket af flere personer, i hvert fald tidligere på foråret, muligvis allerede midt på vinteren. Under alle omstændigheder må den være kommet til landet dette efterår. Så godt som alle europæiske fund af monarken er gjort om efteråret, i månederne august–oktober. Selv om monarken har bredt sig meget det sidste århundrede og bl. a. har etableret sig på de Kanariske Øer, er der enighed om, at de europæiske dyr må stamme direkte fra Nordamerika. De kommer således over i forbindelse med efterårstrækket.

De afbildede fotos har været forelagt dr. R. I. Vane-Wright, British Museum (Natural History), London, som finder eksemplaret typisk for den nordamerikanske race. De kanariske populationer tilhører imidlertid samme race, så det siger næppe noget om dyrets oprindelse. Langt de fleste europæiske fund stammer fra den engelske sydkyst. Williams (1958) nævner, at over 200 eksemplarer er set i England. I det øvrige Europa er den derimod en stor sjældenhed. Ford (1945) skriver, at der kun kendes seks iagttagelser fra kontinentet, to fra Frankrig og fire fra Spanien og Portugal. I Norge er senere gjort et enkelt

Fig. 1. Vingerester af *Danaus plexippus* Linn. Han.
A. Overside. B. Underside. Tørvekjær v. Klitmøller, Thy. Juni 1978.
(Foto: Nils Skyberg).

fund. Den er tilsyneladende endnu ikke kendt fra Tyskland, Holland og Belgien.

Der er stor uenighed om, hvordan monarken krydser Atlanten. Ford (1945) mener, bl. a. på grund af koncentrationen i Sydengland, at de hovedsagelig bliver transporteret over med skibe; de er da også direkte set forlade skibe i havn. Men allerede i 1930 giver Williams udtryk for den opfattelse, at de bæres over af vestenstorme, og han fastholder i 1958 dette synspunkt. Han støtter sig bl. a. på iagttagelser af flere monarker omkring et skib udgående fra Skotland. Hillaby (1968) giver støtte til denne hypotese. 1968 var et »godt monark-år«; invasionen i England faldt efter en periode med kraftige vestenstorme, og som yderligere indicium anføres, at der samtidig blev gjort usædvanlige iagttagelser af flere nordamerikanske fuglearter i Cornwall.

Det må derfor konkluderes, at monarken kan komme til Europa på begge måder. Hvad angår det aktuelle fund, er det ikke muligt at udtale sig sikkert. Findestedet ligger ganske vist langt fra større importhavne, men det beviser næppe noget, idet monarkerne givetvis kan flyve langt omkring, når de først er kommet »i land«.

Nils Skyberg takkes for fotos, Ebbe Schmidt Nielsen for sin formidling af disse til specialist samt for litteraturhjælp.

Litteratur

- Ford, E. B., 1945. Butterflies. Colling, London.
Hillaby, J., 1968. Year of the Monarch. – New Scientist 21: 425.
Williams, C. B., 1930. The migration of butterflies. – Oliver and Boyd, London.
– 1958. Insect migration. – Collins, London.